

### Književna poročila

«Učiti se mnogo bolj slovanskemu jeziku in svojstvu, ne more nikdo preveč priporočati, osobito ne pisateljem,» je dejal leta 1880. Levstik v prelagateljevem predgovoru pravilnika za župane. S tega stališča bi bilo preurediti: podlistki «Mira» (V), krastača za krito, prilika nanese (Francozu se mudi, IX), od tistega trenutka (brez sèm, 18), ugnati (brez: v kozji rog, 19), če (brez: za slučaj, 39), delo se odseda (ne: izda, 83), in še več drugih drobnjav, ki jih je že grajal dr. Breznik in ki jih ne maram tu nanizati. Pogostni so pleonazmi kot: majhni otročiči (61). Sumljiva se mi zdi oblika: proti Orehovljem (58). Prekaniti v pomenu prevariti (XI) gre po 4. glag. vrsti, nekaj drugega pa je štajerska okoliščina «prekane me» = pripeti se mi, slabo mi postaja.

J. Šega.

**Damir Feigel, Domače živali.** V izdaji «Splošne knjižnice» v Ljubljani. 1925.

Knjižica, kakršno si kupiš v peronskem paviljonu pred odhodom vlaka, da se raztreseš med vožnjo; ali pa Aleševčeve «Ljubljanske slike», za drobce jedkejše, aktualnejše. Samo, da me je stari Alešovec manj motil s slogom in dovtipi, ki diše pri Feiglu po prisiljenosti. In to je škoda, ker ima Feigel marsikdaj zelo ostre oči za komično tragedijo te najnavadnejše domače živali, človeka, in misli, ki te kar osupijo. Gradivo, ki se ga je lotil v tej knjigi, bi bilo vredno pozornейše in bolj poglobljene obdelave, močnejše roke. Strinjam se pa z njim popolnoma, da nam noč kvariti radosti do tega tako kratkega življenja s slovnico, kakršna je običajna v izdajah «Splošne knjižnice».

Kocjan.

**A. G. Matoš, Pjesme.** Zagreb. Narodna knjižnica. Str. 108.

Pod naslovom «Naši pjesnici» je založništvo Narodne knjižnice doslej obelodanilo pesniške zbirke P. Preradovića, F. Prešerna, Gj. Jakšića, Vl. Nazora, L. Kostića, S. Gregorčiča, St. Vraza. Peti snopič obsega Matoševe stihe iz l. 1889. do 1914., torej tik pred smrtjo blestečega esejista. Njegovih puščic in zabavljic izdavač ni sprejel v to skupino. Premalo poznam sodobno hrvatsko književnost, da bi si lastil sodbo o Matoševem pomenu, ki pa se mi zdi znaten. Karlo Häusler mi je svoj čas govoril o njem kakor o možu, v katerem je tedanji pisateljski naraščaj onkraj Sotle (Wiesner-Livadić, Häusler i. dr.) videl svojega vzornika. Matošev sonet «Mladoj Hrvatski», natisnjen leta 1909. v «Hrvatski Smotri», je videti nekak program:

Naš ukus samo riedak dojam bira  
I mrzi sve, što sličī frazi i pozi,  
Tek izabranom srcu zbori lira  
I nije pjesma, koju viču mnozi.  
Naš stih je život, koji dušu svira.  
Što može reći proza, dajmo prozi,  
A strofa treba magijom da dira  
I budi u nama ono, gdje su bozi.  
U vjeku, kada «misli» svaka suša (bedak),  
Mi, nimfolepti, skladno osjećamo,  
Jer cilj je svemu istančana duša.  
Ljepoti čistoj himnu zapjevajmo,  
Božanski Satir kad nam milost dade  
Za cvjetni uskrš hrvatske Plejade!

Donekod se je Matoš sam duševno opisal v «Čarobni fruli», ki se pričinja:

Od vajkada na mojoj duši svira  
Muzikant satir, golać, pariya,

## Književna poročila

Pa kada svira, ko iz glasovira  
Utopija se diže, san, Ikarija...

To vam je velik artist, odličen osobito v sonetu, ki ga je dotiral do ne-  
verjetne formalne popolnosti. Pristen Heredia. Težko, da mu je kdo med Hrvati  
v tem kos. Često se je povzpел do pravcate akrobatije, prim. Lakrdijaš. Navdih  
mu je mnogokrat umstven, literaren, umetnostno zgodovinski. Odtod nekaj  
reminiscenc (V. Hugo i. dr.) in gomila erudicije. Zmožen je pa tudi bajno  
bujne domišljije: «Mōra» (300 stihov) bi se podala Govonijevim «Električnim  
poezijam». Evo vam iz nje primera za polnozvočno stihotvorstvo njegovo:

— — — — —  
Engleske polze (koristi) plitki proroci,  
Na trulom stupu novi poroci,  
Izgubljena sreća svetog proljeća,  
U kretenskom mozgu sitog stoljeća,  
Kljakavi moral gradskih cinika,  
Prekrasni miris skupih klinika,  
Klimavi troni, živi strojevi,  
Glada i novca podli bojevi:  
Aj, na meni stenju sve lokomotive,  
Suhoparne knjige, teorije krive,  
Sliepom dušom plače pepel starih zala  
Ko Dies irae pokornog korala...  
O, kako sjetno sija dan Italije,  
O, kako sjetno svira Pan Idalijske!

Najbolj se mu posreči satira, persiflaža. Neredko je brezobziren cinik:  
garson stari Bog (8), ja sam bordel, špitalj, ludnica (21), smrtni grich me spasava  
od vraga (80), igra, gdje će dama padati na puba (104), srce nije safalada (106),  
ali pa tale strelica na ženske (44):

...Sve ste slične, ženice,  
Oko materije tek se prtite,  
Ideal vam je: brzo ženit' se,  
Oko jedne osi sve se vrtite!

Malokdaj naletiš na neskalsjeno ubranost, kakršna preveva ljubavne kitice  
kot «U vrtu» ali «Tajanstvena ruža». Daroviti bohem pa ni brezdomovinec. Saj  
pogosto jemlje v misel svoj kajkavski zavičaj. Kako lepo razpravlja njegov  
«Iseljenik»:

No šta će meni tujdi krov,  
Sloboda tujdoga kraja?  
Tek kod kuće je blagoslov,  
A svoga bez zavičaja  
Je teško živjet, teže još umrieti:  
Jer svaka ptica k svome jatu leti.

Danes se nam vidi, da je bil v klasičnem pomenu vates prerok, dokaz  
umovanje starega grabancijaša (črnošolca) iz l. 1907:

Već sa brda pjeva crvena sloboda,  
A divne vode, Jadran, Drava, Una,  
U krvi plamte... Ustaj! Sunce! Buna!

Naš satir in satirik rad zaključuje z ostro domislico, glej «Capriccio», ki  
predočuje ples v dvorcu:

## Književna poročila

Pa dok biesni bas i violina,  
Niko ne zna — skandal i blamaža! —  
Da pod suknjom neko skriva — — paža.

Ali «Erotica biblion» o grofu Mirabeauju, ki med prekucijo ljubi markizo:

Pa kako nije ljubiti mogo,  
On uze kantarida mnogo  
I muha ga je ubila.

Ali «Prkos» o plesaču Marciju, ki se za deblo privezan roga Bogu tekmeču:

No ja što mogu, Bog tek može htjeti,  
Jer sve da hoće, ne može umrieti  
I kao smrtnik sebe ubiti.

Pevec Petra Kerempuha (Trebušnika) se je dal zavesti do kabaretske popevke «Krinolina». Pa tega mu ne bi toliko zameril kot prepogosto zagrebško žlobudravščino: budem crko kao štene, kad vam bude fad, pumpati, krepati, fopati, šopati, dijetenklasni purgar, fater, frajle su bezect, blauštrumpf. Posiljene so tvorbe: Nietzschejev bogomrak, Bogomajka i. dr. Vso to navlako naj bi bil posvetil drju. Pišti Posiloviću namestu lepega soneta «Bjesomučnik». A. D.

**Dragutin M. Domjanić, Izabrane Pjesme.** Zagreb 1924. Redovno izdanje Matice Hrvatske za g. 1922. Str. 184.

Vazda sam maštao, odviše snivao,  
Života ni mladosti nisam uživao,  
Pa sva moja mladost pjesme su te.  
(Iz epiloga k prvom izdanju pjesama.)

Izbor vsebuje blizu sto zgledov in 55 strani uvoda, kjer VI. Lunaček pregledno podaje razvoj Domjanićeve osebnosti... Vse do zadnjih desetletij minulega veka se je od književnikov zahtevalo dejstvovanje v idealističnem ilirskem zmislju, ki ga je v politiki zasledoval dr. A. Starčević, v poeziji pa A. Šenoa, avtor nacionalistične budnice «Budi svoj», brezobzirno zametajoč naturalizem kot plod modernega znanstvenega, torej mednarodnega pozitivizma. Gjuro Arnold je po njem podedoval svoj lirizem in ilirizem, nič manj nego tipični zlagatelj domorodnih davorij A. Harambašić. Ko je vlada po macchiavellističnih načelih pristiskala najjače, se je število pravih hrvatskih rodoljubov silno zmanjšalo, meje književnosti pa so se zožile bolj nego kdaj. V tej dobi se je pojavila moderna s svojim individualizmom in z njo med prvimi Domjanić.

Dotlej se je pesnik smel ločiti od ljudskih množic edino v svojem razmerju napram ženi, t. j. v sili svojega temperamenta. Naš naslovnik, aristokrat v polnem obsegu, zavrača naturalizem in okus občinstva v imenu svojih prednikov. Čutljiva, ponosna narava, pripravljena vsekdar na največjo žrtev, mu sicer brani, da bi bil sebičen egoist, a ker veruje v neko posebno življenje, samo njemu lastno, je postal samotarski egotist. Da mu je telo tolikanj zdravo kakor Mažuraniću ali Jakšiću, bi bil gotov tekmeč Fr. Nietzscheju. Tako pa je fizično šibki bard enak neki sili, ki se čuti nekod iz daljine nalik ultravioletnim žarkom. Že v njegovih prvencih «Pelinovo cvijeće» brni schopenhauerski pesimistični prizvok, različen od puhle črnoglednosti prejšnjega pokolenja, ki si banalno želi umreti. Domjanić hoče živeti, vendar po svoje, ker običajno življenje mu je zgolj podoba bednega umiranja, smrt pa:

I što je smrt?! To čovjek uvijek pita,  
Tek pregršt zemlje, odgovor je nj'em.